

2020 r.

RAPORT HANDEL LUDŹMI

Departament Analiz i Polityki Migracyjnej
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

1. Spis treści

2.	Wprowadzenie	2
3.	Podstawy prawne	3
4.	Organizacja systemu walki z handlem ludźmi w Polsce	8
5.	Dane liczbowe dot. handlu ludźmi	15
6.	Działania zrealizowane w 2020 roku	23
7.	Podsumowanie	29
8.	ABC Pomocy	29

2. Wprowadzenie

Oddajemy w Państwa ręce Raport dotyczący obszaru handlu ludźmi w Polsce. Z uwagi na sytuację związaną z wystąpieniem pandemii wirusa SARS-CoV-2 uległy zmianie warunki ekonomiczne oraz zasady przemieszczania się, co miało wpływ na sytuację ofiar handlu ludźmi jak również na zachowania sprawców tego przestępstwa. Rok 2020 okazał się być pełnym wyzwaniem, z którymi musiały zmierzyć się instytucje zajmujące się walką ze zjawiskiem handlu ludźmi. Wpływ pandemii na gospodarkę i zatrudnienie jeszcze bardziej zwiększył ryzyko handlu ludźmi w celu wyzysku w pracy. Wielu pracowników doświadcza dramatycznego spadku dochodów, mogą oni nie mieć innego wyboru, jak tylko zaciągnąć dług, co zwiększa ryzyko wpadnięcia w pułapkę handlu ludźmi i pracy przymusowej.

Perspektywa znalezienia nowej pracy oraz zapewnienia godnych warunków bytowych dla siebie i rodziny skłania wiele osób do wyjazdu. Ofiary są najczęściej rekrutowane w swoich krajach pochodzenia, często za pośrednictwem lokalnych agencji pośrednictwa pracy, gdzie są wprowadzane w błąd co do warunków zakwaterowania i płacy. Po przybyciu do kraju nieuczciwi pracodawcy często odbierają cudzoziemcom dokumenty tożsamości, a warunki zakwaterowania i pracy znacznie odbiegają od powszechnie przyjętych norm. Ofiarom nie są wypłacane wynagrodzenia za pracę, a często naliczane są dodatkowe należności (kary), w ten sposób sprawcy tworzą wobec cudzoziemców fikcyjną „spirale długu”.

Polska z uwagi na swoje położenie geopolityczne w kontekście handlu ludźmi jest jednocześnie krajem pochodzenia, tranzytowym oraz docelowym dla ofiar handlu ludźmi. Obywatele polscy, zarówno kobiety jak i mężczyźni, na terenie naszego kraju mogą być werbowani, a następnie wykorzystywani do pracy przymusowej, prostytucji, żebractwa, kradzieży lub wyłudzenia świadczeń oraz kredytów za granicą. Nasz kraj może stanowić również miejsce docelowe dla organizatorów handlu ludźmi. W tym znaczeniu na terenie Polski dochodzi do eksploatacji cudzoziemców. Najczęściej ofiarami padają obywatele państw europejskich: Ukrainy, Bułgarii, Białorusi oraz Rumunii, a także państw azjatyckich (m.in. Wietnamu, Filipin, Sri Lanki). Cudzoziemcy są wykorzystywani do pracy przymusowej, prostytucji, żebractwa, a niekiedy są to również ofiary niewolnictwa domowego i eksploatacji kryminalnej.

Rok 2020 zdaje się potwierdzać tezę, że dominującą formą handlu ludźmi już od kilku lat pozostaje wykorzystanie osób do pracy przymusowej. W związku z powyższym działania instytucji zwalczających zjawisko handlu ludźmi nakierowane były głównie na przeciwdziałanie pracy przymusowej, zarówno poprzez aktywne ściganie sprawców tego przestępstwa jak również działania informacyjno-edukacyjne.

3. Podstawy prawne

Prawo międzynarodowe

Polska jest jednym z wielu państw, które aktywnie przeciwdziałają procederowi handlu ludźmi, ponadto zapewnia również opiekę i wsparcie dla osób, którzy padły ofiarą tego procederu. Polska jest stroną wielu regulacji prawa międzynarodowego, w tym następujących:

[Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi](#)

[Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar](#)

[Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw](#)

[Dyrektywa Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami](#)

[Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne NZ](#)

[Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych](#)

[Konwencja NZ w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji](#)

[Konwencja Nr 182 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz najgorszych form pracy dzieci](#)

[Konwencja Nr 105 Międzynarodowej Organizacji Pracy o zniesieniu pracy przymusowej](#)

Prawo krajowe

Oprócz zobowiązań międzynarodowych Polska wypracowała szereg regulacji prawa krajowego związanego z przeciwdziałaniem procederowi handlu ludźmi. Polskimi podstawami prawnymi do walki ze zjawiskiem handlu ludźmi są:

Kodeks karny

Pojęcie handlu ludźmi zostało uregulowane w postaci wieloelementowej definicji, na którą obligatoryjnie składają się trzy części: sposób działania sprawców, zastosowane przez nich środki i metody oraz cel – wykorzystanie człowieka.

Zgodnie z art. 115 §22 kodeksu karnego (dalej: kk):

„Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem:

1. przemocy lub groźby bezprawnej;
2. uprowadzenia;
3. podstępu;
4. wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania;
5. nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności;
6. udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą;

- w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka lub w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy.

Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w pkt 1 - 6”.

Ostatni akapit przytoczonej regulacji prawnej odnosi się natomiast wyłącznie do sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest dziecko. Przyjmując konieczność zapewnienia szczególnej ochrony małoletnim ofiarom, ustawodawca ograniczył kwalifikację prawną czynu sprawcy wyłącznie do celu jego działania. W ten sposób w przypadku małoletnich pokrzywdzonych drugi element definicji (dotyczący metod i środków) nie musi być ujawniony, aby dany czyn został zakwalifikowany jako handel ludźmi.

W Polsce, zgodnie z art. 189a kodeksu karnego:

§ 1 Kto dopuszcza się handlu ludźmi, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2 Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

W świetle art. 189a § 1 kk handel ludźmi jest zagrożony karą pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, co oznacza, że jest zbrodnią. Górną granicą ustawowego zagrożenia jest pozbawienie wolności do 15 lat. Z uwagi na wysoki stopień społecznej szkodliwości ustawodawca wprowadził również karalność formy stadialnej tj. przygotowania do popełnienia przestępstwa handlu ludźmi (art. 189a § 2 kk).

[Przestępstwa powiązane z handlem ludźmi:](#)

Do innych przestępstw uregulowanych w Kodeksie karnym, często związanych z procedrem handlu ludźmi można zaliczyć:

- pozbawienie wolności (art. 189 kk)
Ten, kto pozbawia człowieka wolności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, natomiast jeśli pozbawienie wolności odbywało się przez okres dłuższy niż 7 dni, to w takim przypadku sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Ponadto, jeżeli pozbawienie wolności trwało dłużej niż 7 dni dotyczy osoby nieporadnej ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12. Natomiast, jeżeli pozbawienie wolności łączyło się ze szczególnym udęrczeniem, sprawca podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3
- zmuszanie do określonego zachowania (art. 191 § 1 kk)

Ten, kto stosuje przemoc wobec osoby lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3

- zmuszanie do prostytucji (art. 203 kk)

Ten, kto przemocą, groźbą bezprawną, podstępem lub wykorzystując stosunek zależności lub krytyczne położenie, doprowadza inną osobę do uprawiania prostytucji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

- stręczycielstwo i sutenerstwo (art. 204 kk)

Ten, kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, nakłania inną osobę do uprawiania prostytucji lub jej to ułatwia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Takiej samej karze podlega ten, kto czerpie korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez inną osobę. Jeżeli natomiast osoba taka jest małoletnim, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Ustawa o cudzoziemcach

Aktem prawnym zapewniającym poszanowanie prawa m.in. zakresie przeciwdziałania handlowi ludźmi jest ustawa o cudzoziemcach z dnia 12 grudnia 2013 roku.

Ustawa o cudzoziemcach (dalej: uoc) zawiera reguły dotyczące wjazdu, przejazdu, pobytu, a także wyjazdu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W ustawie została określona procedura postępowania i organy, które są właściwe w tych sprawach. Wskazuje się w niej m.in., że:

- cudzoziemcowi, w stosunku do którego istnieje domniemanie, że jest ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu art. 115 § 22 kk, wydaje się zaświadczenie potwierdzające istnienie tego domniemania. [art. 170 uoc];
- pobyt cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w stosunku do którego istnieje domniemanie, że jest ofiarą handlu ludźmi uważa się za legalny przez okres ważności wydanego mu zaświadczenia, o którym mowa w art. 170 uoc. Pobyt cudzoziemca, któremu wydano zaświadczenie przestaje się uważać za legalny z chwilą odnotowania przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych we właściwym rejestrze informacji o tym, że cudzoziemiec: aktywnie, dobrowolnie i z własnej inicjatywy ponownie nawiązał kontakt z osobami podejrzanymi o popełnienie przestępstwa handlu ludźmi (art. 189a § 1 kk), lub przekroczył lub usiłował przekroczyć granicę wbrew przepisom prawa.
- zaświadczenie, które jest wydawane przez organ właściwy do prowadzenia postępowania w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi (art. 189a § 1kk), jest ważne przez okres 3 miesięcy od dnia jego wydania, a w przypadku małoletniego cudzoziemca – przez okres 4 miesięcy od dnia jego wydania [art. 172 uoc];
- zezwolenie na pobyt czasowy cudzoziemcowi, który jest ofiarą handlu ludźmi, udzielane jest po spełnieniu łącznie następujących warunków: przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; podjął współpracę z organem właściwym do prowadzenia postępowania w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi (art. 189a § 1 kk), a w przypadku małoletniego cudzoziemca – otrzymał status pokrzywdzonego w postępowaniu w sprawie o przestępstwo handlu ludźmi (art. 189a § 1 kk) oraz zerwał kontakty z osobami podejrzanymi o popełnienie przestępstwa handlu ludźmi (art. 189a § 1 kk). [art. 176 uoc];
- minimalny okres ważności zezwolenia na pobyt czasowy wynosi 6 miesięcy [art. 177 uoc];
- zezwolenia na pobyt stały udziela się cudzoziemcowi na czas nieoznaczony, na jego wniosek, jeżeli: jest ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu art. 115 § 22 kk i: przebywał na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bezpośrednio przed złożeniem wniosku o udzielenie mu zezwolenia na pobyt stały przez okres nie krótszy niż 1 rok na podstawie zezwolenia na pobyt czasowy dla ofiar handlu ludźmi, współpracował z organami ścigania w postępowaniu karnym w

sprawie o przestępstwo handlu ludźmi (art. 189a § 1 kk), ma uzasadnione obawy przed powrotem do państwa pochodzenia [art. 195 ust. 1 pkt 5 uoc].

Ustawa o pomocy społecznej

Kolejną ustawą, która zapewnia ochronę i posiada odpowiednie narzędzia, aby zaspokoić podstawowe potrzeby polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi jest ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (dalej: uops).

Najważniejsze zapisy ustawy dot. zagadnienia handlu ludźmi stanowią, że:

- cudzoziemcom przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zaświadczenia, o którym mowa w art. 170 uoc, lub na podstawie zezwolenia, o którym mowa w art. 176 uoc. przysługuje prawo do świadczeń w formie interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego [art. 5a uops];
- pomoc społeczna jest udzielana osobom i rodzinom z powodu potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi [art. 7 pkt 7a uops];
- do zadań wojewody należy koordynowanie, w ramach systemu pomocy społecznej, działań w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi oraz wsparcia udzielanego ofiarom handlu ludźmi [art. 22 pkt 15 uops];

Zmiany legislacyjne dot. handlu ludźmi

W dniu 10 grudnia 2020 r. Sejm RP uchwalił *ustawę o zmianie ustawy o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin oraz niektórych innych ustaw*.

Ustawa wprowadza z dniem 1 stycznia 2021 r. do ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. *o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin* przepisy analogiczne do regulacji ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. *o cudzoziemcach*, polegające na możliwości wydania obywatelowi Unii Europejskiej/EOG/Szwajcarii oraz członkowi jego rodziny zaświadczenia potwierdzającego, iż istnieje w stosunku do niego domniemanie, że jest ofiarą handlu ludźmi w rozumieniu art. 115 § 22 kk. Rozwiązanie to umożliwi skorzystanie z prawa do świadczeń z pomocy społecznej w formie interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego również przez obywateli UE/EOG/Szwajcarii oraz członków ich rodzin.

Zgodnie z art. 41b ust. 2 zmienianej ustawy pierwsze zaświadczenie będzie mogło być wydane na okres 3 miesięcy, a w przypadku małoletniego obywatela UE lub małoletniego członka rodziny niebędącego obywatelem UE na okres 4 miesięcy od dnia jego wydania. Zgodnie z art. 41b ust. 3 kolejne zaświadczenie będzie mogło być wydane na okres co najmniej 6 miesięcy, nie dłużej jednak niż na okres 3 lat w przypadku gdy spełnione są następujące warunki dotyczące obywatela UE lub członka jego rodziny:

- 1) przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) podjął współpracę z organem właściwym do prowadzenia postępowania w sprawie o przestępstwo, o którym mowa w art. 189a § 1 kk, a w przypadku małoletniego cudzoziemca – otrzymał status pokrzywdzonego w postępowaniu w sprawie o przestępstwo, o którym mowa w art. 189a § 1 kk;
- 3) zerwał kontakty z osobami podejrzanymi o popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 189a § 1 kk.

Przepisy te są wzorowane na odpowiednich przepisach ustawy o cudzoziemcach, tj. art. 170 – 176.

Ustawa ta przewiduje wprowadzenie odpowiednich zmian również w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej umożliwiającą skorzystanie z prawa do świadczeń z pomocy społecznej w formie interwencji kryzysowej, schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego również przez obywateli UE/EOG/Szwajcarii oraz członków ich rodzin posiadających zaświadczenie dla ofiar handlu ludźmi wydawane na podstawie ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin. Przepisy stanowią realizację art. 11 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępującej decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW.

Algorytmy dla funkcjonariuszy

W związku z potrzebami zgłaszanymi przez przedstawicieli Straży Granicznej i Policji, będącymi członkami Grupy ds. wsparcia ofiar handlu ludźmi powołanej w ramach Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi, MSWiA podjęło w 2020 r. prace nad aktualizacją dwóch dokumentów tj. „Algorytmu postępowania dla funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi” i „Algorytmu identyfikacji i postępowania wobec małoletniej ofiary handlu ludźmi dla funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej”. W trakcie prac Grupy algorytmy zostały uaktualnione, a następnie opracowane graficznie. Będą one wykorzystane przez obecnych jak i przyszłych funkcjonariuszy Straży Granicznej i Policji w codziennej służbie oraz celach szkoleniowych. Algorytmy przekazane zostały do Komendanta Głównego Straży Granicznej i Komendanta Głównego Policji w celu służbowego wykorzystania przez podległych im funkcjonariuszy.

4. Organizacja systemu walki z handlem ludźmi w Polsce

Krajowy Plan Działań

Krajowy Plan Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi (dalej: KPD) jest podstawowym dokumentem dotyczącym funkcjonowania systemu zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi w Polsce. Jest to rządowy dokument, przyjmowany przez Radę Ministrów, zobowiązujący jego adresatów do wykonania określonych zadań w zakresie zwalczania handlu ludźmi. Adresatami KPD są poszczególne jednostki administracji centralnej oraz inne instytucje i organizacje pozarządowe dobrowolnie zaangażowane w działania przeciwko handlowi ludźmi w Polsce. Głównym celem KPD jest zapewnienie warunków koniecznych dla skutecznego przeciwdziałania handlowi ludźmi w Polsce i wspierania ofiar tego przestępstwa. W tym kontekście celami szczegółowymi są:

- podnoszenie świadomości nt. zjawiska handlu ludźmi;
- podniesienie standardu wsparcia udzielanego ofiarom handlu ludźmi (w tym małoletnim ofiarom handlu ludźmi);
- poprawa skuteczności działań instytucji odpowiedzialnych za ściganie przestępstwa handlu ludźmi poprzez doskonalenie narzędzi prawnych, struktur oraz wdrażanie najlepszych praktyk;
- podniesienie kwalifikacji przedstawicieli instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie handlowi ludźmi i wsparcie ofiar tego przestępstwa;
- pogłębienie wiedzy nt. zjawiska handlu ludźmi i efektywności podejmowanych działań;
- wzmocnienie współpracy międzynarodowej.

10 kwietnia 2020 r. Rada Ministrów przyjęła w trybie obiegowym Krajowy Plan Działań przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2020-2021.

Instytucje zaangażowane w system zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi

Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi

Na mocy Zarządzenia nr 6 Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 lutego 2019 r., utworzono Zespół do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi. Zespół jest organem pomocniczym Ministra SWiA oraz kontynuuje działania funkcjonującego od 2004 r. Międzyresortowego Zespołu do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi.

Do zadań Zespołu należy przede wszystkim:

- ocena realizacji programów mających na celu zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi;
- inicjowanie działań zmierzających do zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi;
- przygotowywanie projektów KPD przeciwko handlowi ludźmi, monitorowanie wykonalności zaplanowanych zadań oraz opracowywanie corocznych sprawozdań z wykonania KPD.

W ramach Zespołu powołano dwie grupy stałe. Ponadto, zgodnie z regulaminem prac Zespołu utworzono dwie grupy ad hoc.

Grupy stałe

- Grupa robocza ds. monitorowania realizacji KPD
- Grupa robocza ds. wsparcia ofiar handlu ludźmi

Grupa ad hoc

- Grupa robocza ds. podręcznika dla organów wymiaru sprawiedliwości oraz organów ścigania, a także innych organów zaangażowanych w zwalczanie handlu ludźmi, w zakresie dotyczącym postępowania w sprawach o handel ludźmi
- Grupa robocza ds. opracowania wytycznych dla inspektorów pracy w zakresie metodyki prowadzenia czynności kontrolnych w sprawach, w których zachodzi podejrzenie handlu ludźmi, w szczególności pracy przymusowej

W skład Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi według stanu obowiązującego w 2020 r. wchodzi przedstawiciele następujących instytucji: Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Komendy Głównej Policji, Komendy Głównej Straży Granicznej, Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, Prokuratury Krajowej, Głównego Inspektoratu Pracy, Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Biura Rzecznika Praw Dziecka, Ośrodka Rozwoju Edukacji, Krajowej Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, La Strada – Fundacji przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu, Stowarzyszenia PoMOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej, Fundacji ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych, Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć, Armii Zbawienia, Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji – IOM, Fundacji Light House, Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę.

Poziom instytucjonalny

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

W strukturach Departamentu Analiz i Polityki Migracyjnej MSWiA funkcjonuje Wydział do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i Przestępstwom z Nienawiści, który odpowiedzialny jest za:

- monitorowanie prac związanych z realizacją zadań zapisanych w Krajowym Planie Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi;
- proponowanie zadań w kolejnych edycjach Krajowego Planu;
- monitorowanie realizacji zadań publicznych dotyczących wsparcia i ochrony ofiar handlu ludźmi zleczanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, (aktualnie zadanie występuje pod nazwą „Prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi”).
- obsługę prac Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i Grup Roboczych;

Urząd do Spraw Cudzoziemców

URZĄD DO SPRAW
CUDZOZIEMCÓW

Urząd pełni istotną rolę w zakresie wstępnej identyfikacji potencjalnych ofiar handlu ludźmi wśród cudzoziemców, ubiegających się o ochronę międzynarodową w Polsce. W ramach prowadzonych postępowań o nadanie statusu uchodźcy, pracownicy Urzędu mogą uzyskiwać informacje wskazujące, że cudzoziemiec padł ofiarą handlu ludźmi. Ponadto, w Departamencie Postępowań Uchodźczych jest wskazany nieetatowy koordynator ds. handlu ludźmi, odpowiedzialny za koordynację działań oraz właściwy przepływ informacji.

Do działań w zakresie zwalczania handlu ludźmi decyzją Komendanta Głównego Policji z dnia 22 stycznia 2014 r. powołany został Wydział do Walki z Handlem Ludźmi Biura Służby Kryminalnej (obecnie Biuro Kryminalne) Komendy Głównej Policji. Do zadań Wydziału należy przede wszystkim zwalczanie przestępczości związanej z handlem ludźmi, pedofilią i pornografią dziecięcą oraz przestępczości przeciwko wolności seksualnej i obyczajności. W zakresie swych zadań Wydział do

Walki z Handlem Ludźmi współpracuje z organami sprawiedliwości, administracji publicznej i kontroli państwowej, organizacjami pozarządowymi, społecznymi i instytucjami użyteczności publicznej. Ponadto, Wydział realizuje działania o charakterze międzynarodowym poprzez współpracę operacyjną i śledczą z organami ścigania innych państw. Wydział do Walki z Handlem Ludźmi m.in. nadzoruje i koordynuje prace komórek do walki z Handlem Ludźmi powołanych na podstawie Zarządzenia KGP¹ w służbie kryminalnej w komendach wojewódzkich. Do zadań komórek do walki z Handlem Ludźmi należy w szczególności wykrywanie handlu ludźmi, nadzorowanie i koordynowanie zadań wykonywanych przez komendy powiatowe Policji oraz podległe im jednostki Policji w zakresie wykrywania handlu ludźmi, identyfikowanie i wspomaganie procesu identyfikacji ofiar handlu ludźmi, uczestniczenie w międzynarodowych operacjach, w szczególności udział we wspólnych zespołach śledczych utworzonych w celu wykrywania handlu ludźmi, współpraca poza policyjną oraz organizowanie i prowadzenie zajęć z doskonalenia zawodowego policjantów służby kryminalnej w zakresie wykrywania handlu ludźmi.

Straż Graniczna

Straż Graniczna pełni szczególną funkcję w zakresie walki z handlem ludźmi w odniesieniu do cudzoziemców. To funkcjonariusze Straży Granicznej bardzo często mają pierwszy kontakt z ofiarami tego przestępstwa, a co za tym idzie, często dokonują identyfikacji ofiar. Jak wszystkie opisane instytucje, Straż Graniczna uczestniczy w wykonywaniu zadań ujętych w KPD. Zarząd Operacyjno-Śledczy Komendy Głównej SG koordynuje realizację przedsięwzięć, wynikających z KPD, a także merytorycznie nadzoruje działania jednostek organizacyjnych SG w przedmiocie zwalczania i zapobiegania handlu ludźmi w Polsce.

Ponadto w strukturach Zarządu Operacyjno-Śledczego Komendy Głównej SG funkcjonuje w ramach Wydziału I Sekcja I zajmująca się tematyce nielegalną migracją i handlem ludźmi, która odpowiada m.in. za koordynację i nadzór nad działaniami podejmowanymi przez SG w zakresie zwalczania handlu ludźmi. W każdym z oddziałów Straży Granicznej w wydziale operacyjno-śledczym powołano nieetatowego koordynatora do spraw zwalczania handlu ludźmi, odpowiedzialnego za koordynację i współpracę pomiędzy właściwymi komórkami organizacyjnymi Straży Granicznej, Policji oraz innymi instytucjami zaangażowanymi w zwalczanie tego procederu.

Prokuratura

PROKURATURA
KRAJOWA

Za walkę z handlem ludźmi w Prokuraturze Krajowej odpowiedzialny jest Departament do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji. Jednostka ta koordynuje działania Prokuratury w zakresie ścigania handlu ludźmi. Wyznaczony jest specjalny prokurator-koordynator ds. handlu ludźmi. Od 2007 r. w byłych Prokuraturach Apelacyjnych a obecnie w każdej z Prokuratur Regionalnych oraz

¹ Zarządzenie Nr 14 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 września 2016 r. w sprawie niektórych zadań wykonywanych przez Policję w zakresie rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstwa handlu ludźmi oraz innych czynów zabronionych z nim związanych.

Prokuratur Okręgowych wyznaczeni są prokuratorzy pełniący funkcję konsultantów w zakresie handlu ludźmi. W 2014 roku zostały skierowane do użytku dla prokuratorów prowadzących sprawy dotyczące handlu ludźmi *Wskazówki dotyczące prowadzenia postępowań w sprawach handlu ludźmi*.

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

Pomoc społeczna odgrywa kluczową rolę w zakresie wsparcia ofiar handlu ludźmi. W ramach pomocy społecznej przewidziana jest możliwość udzielenia interwencji kryzysowej bezpośrednio z uwagi na potrzebę ochrony ofiar. W 2014 roku MRiPS przyjęło opracowane przez grupę ekspercką ds. wsparcia ofiar handlu ludźmi *Standardy bezpiecznego schronienia dla ofiar handlu ludźmi* i przekazało je, uczestnikom specjalistycznych szkoleń pt.: „Wsparcie ofiar handlu ludźmi”, jako element wiedzy specjalistycznej w tym zakresie. MRiPS wspólnie z MSWiA, Strażą Graniczną oraz organizacjami pozarządowymi prowadzi od 2008 r. coroczny cykl szkoleń dla personelu jednostek organizacyjnych pomocy społecznej nt. wsparcia ofiar handlu ludźmi, w tym również na temat zasad i współpracy z Krajowym Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnym.

Państwowa Inspekcja Pracy

Państwowa Inspekcja Pracy (PIP) jest organem powołanym do kontroli przestrzegania przepisów prawa pracy, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy oraz legalności zatrudnienia. W zadania PIP wpisują się działania ukierunkowane na ujawnianie przypadków pracy wykonywanej z naruszeniem obowiązujących przepisów prawa. Inspektorzy pracy PIP w ramach posiadanych kompetencji uprawniających ich do wstępu do pomieszczeń wykonywania pracy w każdym czasie, pozyskiwania informacji od pracowników i innych osób znajdujących się na terenie zakładu pracy, a także dzięki uprawnieniom do kontroli podmiotów świadczących usługi pośrednictwa pracy i pracy tymczasowej oraz pracodawców użytkowników, mają możliwość ujawnienia potencjalnych ofiar handlu ludźmi do pracy przymusowej i powiadomienia o tym fakcie służb właściwych do zwalczania tego rodzaju przestępstw. Z uwagi na to, że często ofiarami handlu ludźmi do pracy przymusowej padają cudzoziemcy, działania kontrolne PIP realizowane są – w uzasadnionych przypadkach – we współpracy z funkcjonariuszami Straży Granicznej. Współpraca z ww. formacją realizowana jest m.in. w oparciu o postanowienia porozumienia w sprawie zasad współdziałania Państwowej Inspekcji Pracy i Straży Granicznej z dnia 10 grudnia 2018 r. (które zastąpiło uprzednio obowiązujące porozumienie z 12 maja 2015 r.). Przewiduje ono nie tylko realizację wspólnych kontroli dotyczących legalności zatrudnienia cudzoziemców, lecz także wspólne działania o charakterze informacyjnym i edukacyjnym, adresowane zarówno do podmiotów powierzających pracę cudzoziemcom jak i do cudzoziemców świadczących pracę w Polsce. Dzięki realizowanej współpracy, zidentyfikowane przypadki handlu ludźmi do pracy przymusowej mogą być przedmiotem śledztw prowadzonych w tych sprawach przez Straż Graniczną. Na poziomie centralnym przedstawiciele Głównego Inspektoratu Pracy uczestniczą w pracach Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi powołanego przy Ministrze Spraw Wewnętrznych i Administracji jak i w Grupach Roboczych tego Zespołu. Organy PIP realizują – zarówno centralnie jak i na poziomie lokalnym - zadania ujęte w Krajowym Planie Działania Przeciwko Handlowi Ludźmi. Nie bez znaczenia dla realizacji zadań PIP w obszarze przeciwdziałania i zwalczania handlu ludźmi do pracy przymusowej pozostaje współdziałanie PIP z innymi instytucjami i organizacjami w ramach wojewódzkich zespołów do walki z handlem ludźmi oraz współpraca z Fundacją LA STRADA.

W Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej funkcjonuje Zespół do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw będący organem pomocniczym ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. W obecnym kształcie został powołany na mocy Zarządzenia Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 21 stycznia 2020 r. Zespół stanowi platformę współpracy administracji rządowej z przedstawicielami biznesu i partnerami społeczno-gospodarczymi na rzecz adaptacji do wyzwań zrównoważonego rozwoju poprzez upowszechnianie społecznej odpowiedzialności w praktykach rynkowych. Koncepcja społecznej odpowiedzialności, wokół której koncentrują się prace Zespołu, odnosi się według normy ISO 26000 do obszarów: ład organizacyjny, prawa człowieka, praktyki z zakresu pracy, środowisko, uczciwe praktyki operacyjne, zagadnienia konsumenckie, zaangażowanie społeczne i rozwój społeczności lokalnej. U podstaw społecznej odpowiedzialności w kompleksowych obszarach praw człowieka oraz praktyk z zakresu pracy leży konieczność zadbania o to, by nie dochodziło do najcięższej formy łamania praw pracownika – pracy przymusowej. Corocznie Zespół określa najbardziej bieżące wyzwania dla rozwoju praktyk społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, ale także administracji publicznej, czy uczelni, wyznaczając cele do realizacji dla kilku grup roboczych działających pod jego auspicjami. W 2020 r. działały następujące grupy: Grupa robocza do spraw relacji z osobami świadczącymi pracę; Grupa robocza do spraw konsumenckich; Grupa robocza do spraw innowacji dla zrównoważonego rozwoju i CSR; Grupa robocza do spraw społecznej odpowiedzialności uczelni; Grupa robocza do spraw społecznej odpowiedzialności administracji. Odnotowując dużą wagę problemu pracy przymusowej w sytuacji, gdy imigranci stanowią istotną część polskiego rynku pracy, Zespół wyznaczył dla Grupy roboczej do spraw relacji z osobami świadczącymi pracę zadania wspierające prewencję i eliminację zjawiska pracy przymusowej. Po opracowaniu definicji pracy przymusowej w 2019 r, Grupa robocza skoncentrowała się w 2020 r. na promowaniu rozwoju praktyk biznesowych, które w sposób skuteczny wykrywają ryzyko pracy przymusowej oraz eliminują je w łańcuchu dostaw oraz w ramach współpracy z agencjami pracy tymczasowej czy podwykonawcami. Takie praktyki i procedury są realnym wyrazem polityki społecznej odpowiedzialności w obszarze pracowniczym. Mogą być stosowane w przedsiębiorstwach oraz we wszystkich innych typach organizacji, które w sposób bezpośredni lub pośredni korzystają ze świadczonej pracy (poprzez system zamówień lub współpracę z pośrednikami w zatrudnianiu osób).). Praktyczne wskazówki w tym zakresie zawiera publikacja pt.: „Praca przymusowa. Poradnik: jak ją rozpoznać i jej przeciwdziałać” wydana przez grupę roboczą w październiku 2020 r.

Poziom regionalny

Zespoły wojewódzkie do spraw przeciwdziałania handlowi ludźmi

W skład Zespołów wojewódzkich wchodzi przedstawiciele różnych instytucji publicznych, organów ścigania i organizacji pozarządowych na szczeblu regionalnym. Udział przedstawicieli poszczególnych instytucji uzależniony jest od decyzji wojewody. W pracach dotychczas powołanych zespołów udział biorą, przede wszystkim, przedstawiciele urzędów wojewódzkich, Policji, Straży Granicznej, prokuratur, inspekcji pracy, urzędów pracy, samorządów, kuratoriów oświaty i placówek oświatowych oraz organizacji pozarządowych.

Przedstawiciele instytucji uczestniczących w pracach zespołów regionalnych zwiększają efektywność swoich działań poprzez bieżącą wymianę informacji oraz koordynację wszelkich podejmowanych przedsięwzięć, w tym o charakterze prewencyjnym.

Poziom organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe pełnią funkcję wspierającą organy i instytucje państwowe w działaniach na rzecz zwalczania handlu ludźmi, pomocy ofiarom i edukowaniu społeczeństwa.

Ogólnopolska Sieć Organizacji Pozarządowych Przeciwko Handlowi Ludźmi

Organizacje pozarządowe zaangażowane w zwalczanie handlu ludźmi skupiają się Ogólnopolskiej Sieci Organizacji Pozarządowych Przeciwko Handlowi Ludźmi, która powstała w lipcu 2014 roku w ramach realizacji projektu finansowanego ze środków Funduszu Norweskiego. Obecnie Sieć skupia 19 organizacji pozarządowych. Głównym zamierzeniem Sieci jest utworzenie wysokospecjalistycznej sieci organizacji przeciwdziałających handlowi ludźmi w celu poprawy jakości i efektywności ich pracy, profesjonalizacji działań oraz wzmocnienia potencjału, tak by w efekcie mogły być partnerem instytucji publicznych i organów ścigania we wspólnych działaniach, mających na celu zapobieganie handlowi ludźmi oraz wsparcie ofiar tego przestępstwa. W ramach działań Sieci znajduje się m.in. wzmocnienie wojewódzkich zespołów ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi, opracowanie standardów świadczenia usług dla ofiar handlu ludźmi, w szczególności zachowania bezpieczeństwa i prywatności oraz szacunku dla wyborów ofiar, a także zorganizowanie serii warsztatów z tematyki handlu ludźmi dla organizacji pozarządowych. Dzięki działaniom Sieci wybrane organizacje pozarządowe z terenu całej Polski są przygotowywane do pracy z ofiarami handlu ludźmi.

Fundacja Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada

Celem powstałej w 1996 r. Fundacji jest działanie na rzecz poszanowania praw człowieka, zwalczanie handlu ludźmi, niewolnictwa i pracy przymusowej oraz przeciwdziałanie eksploatacji prostytutki, a także przestępstwom przeciwko wolności i zdrowiu jednostki. Fundacja od początku swojego istnienia działa aktywnie na rzecz pomocy ofiarom. W 2020 r. Fundacja La Strada wygrała konkurs MSWiA na prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi, zapewniając wyspecjalizowaną kadrę i schronisko dla pokrzywdzonych w Warszawie.

Stowarzyszenie Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej

Po MOC
Stowarzyszenie

Misją działającego od 1998 r. Stowarzyszenia jest kompleksowa pomoc kobietom w sytuacji kryzysowej poprzez: zapewnienie bezpiecznego schronienia, wsparcie w procesie rozwoju osobistego, działania profilaktyczne i edukacyjne w zakresie przemocy, handlu ludźmi i przymuszonej prostytucji. Głównym celem Stowarzyszenia jest pomoc kobietom i ich dzieciom zagrożonym lub dotkniętym przemocą seksualną, fizyczną i psychiczną, ofiarom handlu kobietami oraz ich rodzinom. Stowarzyszenie jest zaangażowane w funkcjonowanie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego, w ramach którego prowadzi w Katowicach schronisko dla pokrzywdzonych kobiet i kobiet z dziećmi.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć

Pozarządowa organizacja pożytku publicznego założona w 2002 roku w Krakowie. CPPHN działa na rzecz ochrony praw człowieka, przede wszystkim świadcząc bezpłatną pomoc prawną osobom z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym i dyskryminacją, w tym osobom ubogim, ofiarom przemocy domowej, cudzoziemcom

i uchodźcom, prowadzi monitoringi przestrzegania standardów praw człowieka, podejmuje interwencje prawne i działalność rzeczniczą oraz realizuje projekty badawcze i edukacyjne. Centrum podejmuje także działania mające na celu przeciwdziałanie handlowi ludźmi, w tym dziećmi, poprzez organizowanie kampanii społecznych oraz udzielanie wsparcia prawnego ofiarom. Centrum publikuje także cykliczne raporty dotyczące handlu ludźmi w Polsce, w których oprócz analizy skali i obrazu zjawiska, jest oceniany także system pomocy ofiarom przestępstwa

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

Działająca od 1991 roku Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (dawniej Fundacja Dzieci Niczyje) wspiera dzieci i ich rodziny niosąc pomoc w sytuacjach krzywdzenia. W jej placówkach pomoc psychologiczną i prawną mogą znaleźć dzieci, które doświadczyły krzywdzenia (przemocy fizycznej, przemocy psychicznej, wykorzystywania seksualnego, zaniedbania, cyberprzemocy) oraz ich rodziny. Oferowane jest również wsparcie rodzicom małych dzieci w wieku 0-6 lat, którzy z różnych względów nie są przygotowani do świadomej, bezpiecznej opieki i wychowania swoich dzieci. Celem Fundacji jest wspieranie dzieci w przezwyciężeniu traum, jakie niosą za sobą doświadczenia krzywdy. Fundacja aktywnie współpracuje z Policją, w kwestii zwalczania przestępstw związanych z wykorzystywaniem seksualnym dzieci. Fundacja prowadzi Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111, jest inicjatorem strony internetowej stopseksturystyce.fdds.pl, gdzie można zgłaszać przypadki wystąpienia przestępstw wykorzystywania seksualnego dzieci bezpośrednio do Policji.

Itaka – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych

Założona w 1999 r. organizacja pozarządowa zajmuje się problemem zaginięć w Polsce. Jest organizacją pożytku publicznego. Itaka odnajduje zaginionych, pomaga ich rodzinom, przeciwdziała zaginięciom. Prowadzi internetową bazę danych osób zaginionych, całodobową linię wsparcia dla zaginionych i ich rodzin oraz *Telefon w Sprawie Zaginionego Dziecka*. Wszelką pomoc Itaka świadczy bezpłatnie. Fundacja współpracuje z Komendą Główną Policji i jest organizacją członkowską Federacji Missing Children Europe.

Fundacja Light House

Fundacja Light House to chrześcijańska organizacja praw człowieka powstała w 2017 roku, posiadająca jednak zaplecze w postaci 10 lat doświadczenia w walce z handlem ludźmi i współczesnym niewolnictwem na skalę międzynarodową. Celem działania Fundacji Light House jest przeciwdziałanie i zwalczanie handlu ludźmi, współczesnego niewolnictwa, pracy przymusowej oraz przymusowej prostytucji, niesienie pomocy ofiarom tych i podobnych przestępstw oraz wspieranie pokrzywdzonych w odbudowie życia.

Fundacja oferuje schronienie, poradnictwo i wsparcie dla ofiar i ich rodzin, w tym bezpośrednie wsparcie podczas kontaktu z organami ścigania. Ważnym celem Fundacji jest tworzenie nowych rozwiązań i standardów pomocy, w tym również szkolenia dla organów ścigania, instytucji i organizacji. Fundacja działa tworząc sieci współpracy, aktywnie wzbudzając świadomość społeczną poprzez wykłady, szkolenia i kampanie społeczne.

Lista powyższych organizacji pozarządowych nie jest pełna. Pomoc ofiarom handlu ludźmi udziela kilkadziesiąt podmiotów m.in. Caritas, Polski Czerwony Krzyż, Helsińska Fundacja Praw Człowieka,

Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta i wiele innych organizacji, fundacji oraz stowarzyszeń, świadczących różne formy wsparcia dla osób poszkodowanych, w tym także dla pokrzywdzonych przestępstwem handlu ludźmi.

Wsparcie instytucjonalne

Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi

Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi (dalej: KCIK) jest zadaniem publicznym, realizowanym i finansowanym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, skierowanym do polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi. Co roku MSWiA ogłasza otwarty konkurs na prowadzenie KCIK. W 2020 r. Centrum było prowadzone przez Fundację Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada oraz Stowarzyszenie Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej.

KCIK zostało powołane po to, aby pomagać ofiarom handlu ludźmi w Polsce. W ramach jego zadań mieści się identyfikacja ofiar handlu ludźmi, interwencja, poradnictwo prewencyjne, konsultacje dla instytucji i organizacji oraz prowadzenie specjalistycznego schroniska dla ofiar. Pracownicy KCIK udzielają porad nie tylko ofiarom handlu ludźmi, ale także ich bliskim, organizacjom i instytucjom, osobom zagrożonym handlem ludźmi.

Kluczowa w udzielaniu pomocy ofiarom handlu ludźmi jest ich wstępna identyfikacja, którą w większości przypadków przeprowadzają organy ścigania. Po identyfikacji ofiary następuje konieczność zapewnienia jej bezpieczeństwa, odizolowania od sprawców i umieszczenia w bezpiecznym miejscu. To najważniejszy cel działania KCIK: kompleksowa pomoc ofiarom procederu, która jest udzielana przez organizacje pozarządowe. Osoba objęta pomocą może liczyć na pełne wsparcie: zakwaterowanie, opiekę medyczną i psychologiczną, konsultacje prawne.

Krajowe Biuro Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) w Warszawie

Ofiary handlu ludźmi są osobami szczególnie narażonymi na niebezpieczeństwo wtórnej wiktylizacji. W przypadku, gdy decydują się na opuszczenie Polski mają prawo do pomocy w zorganizowaniu bezpiecznego powrotu do kraju pochodzenia. Biuro Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) w Warszawie realizuje program pomocy w dobrowolnym powrocie. Program realizowany jest w oparciu o porozumienie zawarte w 2005 r. pomiędzy Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji a IOM i współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Azylu Migracji i Integracji.

5. Dane liczbowe dot. handlu ludźmi

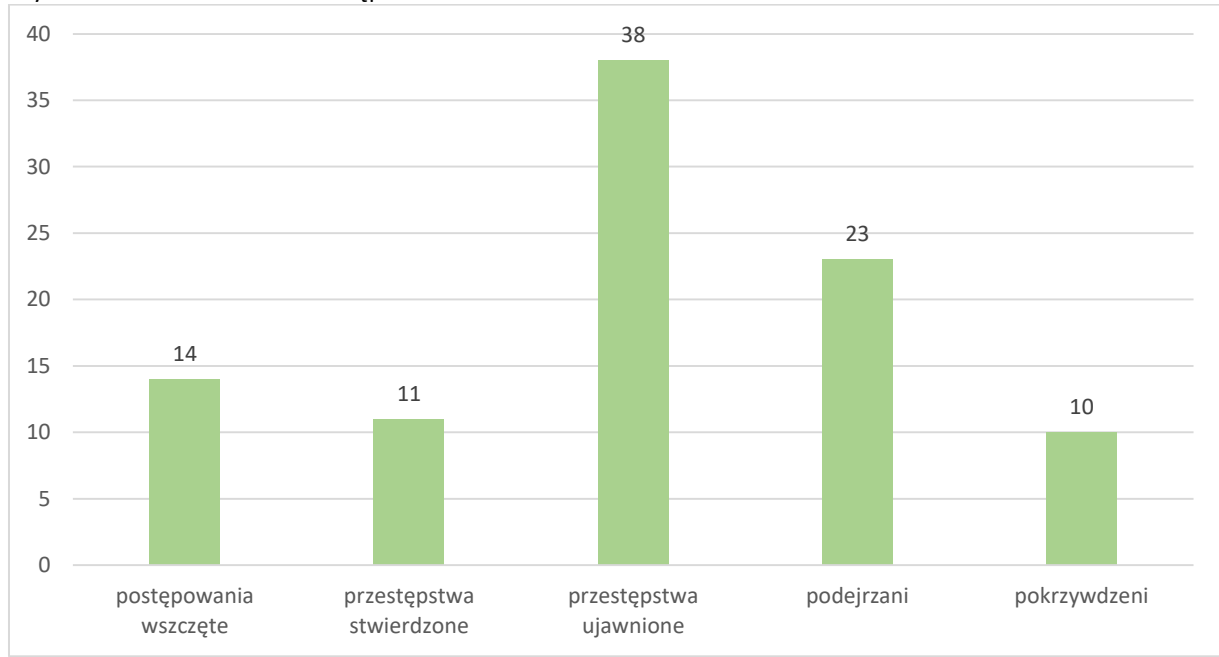
Z uwagi na różną metodologię gromadzenia danych przyjętą przez podmioty zajmujące się tematyką handlu ludźmi, poniższe statystyki w celu zapewnienia przejrzystości zostały przedstawione odrębnie. Istotnym uzupełnieniem aktualnego obrazu zjawiska są również informacje pochodzące od organizacji pozarządowych współpracujących z organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości w zakresie wspierania pokrzywdzonych tym przestępstwem.

Policja

Policja jako organ ścigania podejmuje wszelkie starania, aby wykrywać i ścigać sprawców przestępstw. Zintensyfikowane działania Policji zaowocowały w 2020 roku: wszczęciem 14 postępowań dotyczących handlu ludźmi, stwierdzeniem 11 przestępstw, ujawnieniem 38 przestępstw, zidentyfikowaniem 23 osób podejrzanych oraz 10 pokrzywdzonych.

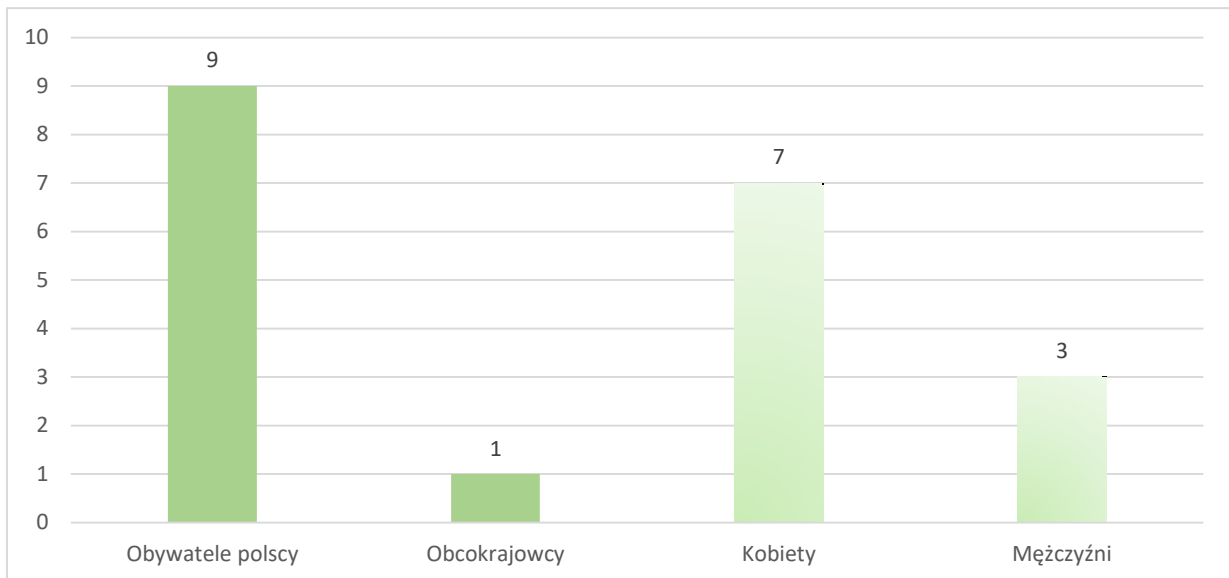
Wykres 1. Handel ludźmi. Przestępstwo z art. 189a § 1-2 kk w 2020 r.

Opracowano na podstawie danych Komendy Głównej Policji

Większość pokrzywdzonych stanowili obywatele Polski 9 osób oraz 1 osoba pochodząca z Bułgarii. Zauważyć należy, że wśród pokrzywdzonych większość stanowią kobiety (7 pokrzywdzonych) wobec 3 pokrzywdzonych mężczyzn. Spośród ogółu pokrzywdzonych wykazanych w 2020 r. w postępowaniach zakończonych i przestępstwach stwierdzonych 7 pokrzywdzonych było wykorzystanych na terenie Polski, 1 na terenie Polski i Republiki Federalnej Niemiec, 1 na terenie Wielkiej Brytanii i 1 na terenie Szwecji.

Wykres 2. Liczba osób pokrzywdzonych zidentyfikowanych przez Policję z podziałem na obywatelstwo i płeć w 2020 r.

Opracowano na podstawie danych Komendy Głównej Policji

W 2020 r. wśród pokrzywdzonych większość stanowiły osoby wykorzystane do prostytucji lub pornografii (7 osób). W pracy lub usługach o charakterze przymusowym wykorzystano 3 osoby natomiast w innych form wykorzystania 1 osobę.

Wykres 3. Liczba domniemanych ofiar handlu ludźmi zidentyfikowanych w 2020 r.

Opracowano na podstawie danych Komendy Głównej Policji

W 2020 r. zidentyfikowano 17 domniemanych ofiar handlu ludźmi, 10 kobiet oraz 7 mężczyzn. Wśród ofiar większość stanowili obywatele Polski (11 osób) oraz 6 obcokrajowców (3 ob. Bułgarii oraz 3 ob. Kolumbii). 8 osób zostało wykorzystanych w pracy lub usługach o charakterze przymusowym natomiast 9 osób stanowiły osoby wykorzystane do prostytucji lub pornografii. Spośród ogółu zidentyfikowanych w 2020 r. domniemanych ofiar handlu ludźmi 9 osób mogło być wykorzystanych na terenie Polski, 3 na terenie Polski i Republiki Federalnej Niemiec, 3 na terenie Republiki Federalnej Niemiec, 1 na terenie Wielkiej Brytanii i 1 na terenie Holandii.

Przykładowe postępowanie/śledztwo:

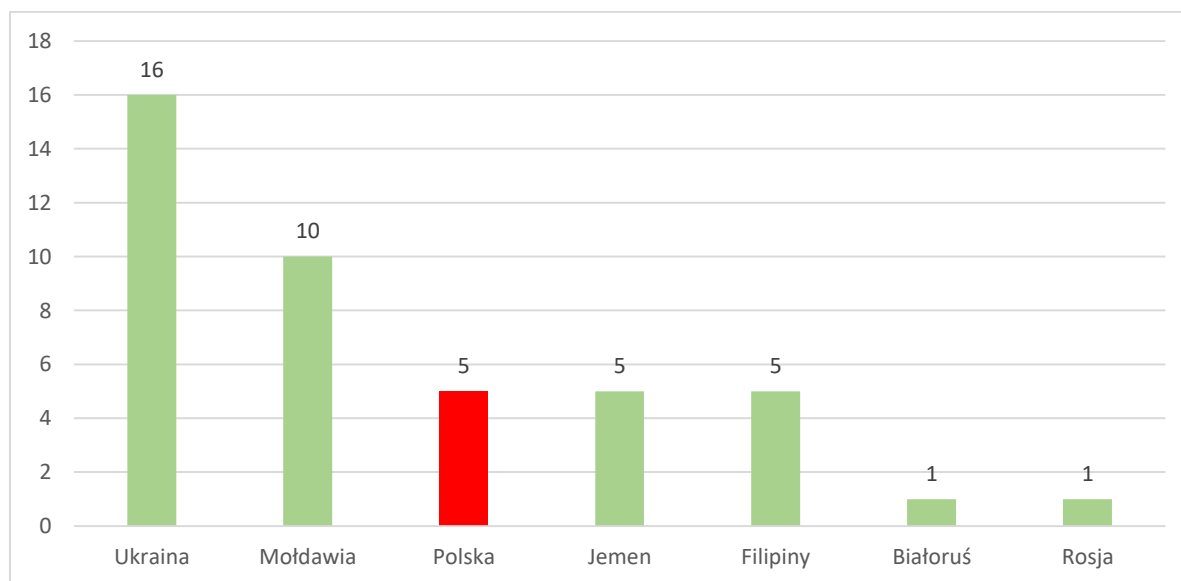
„...w różnych miejscowościach na terenie Polski, w tym Radzyniu Podlaskim, Skierniewicach i innych miejscowościach oraz na terenie państw UE w tym Bułgarii i Niemiec sprawcy w ramach działania zorganizowanej grupy przestępczej mającej na celu popełnienie przestępstw związanych z handlem ludźmi, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i czyniąc sobie z popełnionych przestępstw stałe źródło dochodu wykorzystywali krytyczne położenie nieustalonej dotychczas liczby kobiet w postaci braku środków do utrzymania oraz wprowadzaniu w błąd co do warunków oferowanej pracy. Sprawcy stosowali wobec kobiet przemoc w postaci bicia, gróźb, głodzenia oraz seksualnego wykorzystywania, jak też sprzedawali je innym osobom, werbowali i transportowali kobiety pomiędzy ww. krajami w celu wykorzystania ich, za ich zgodą, w prostytucji. Członkami grupy przestępczej byli w większości obywatele bułgarscy.”

Źródło: Komenda Główna Policji

Straż Graniczna

Straż Graniczna jako kolejny organ ścigania w 2020 r. zidentyfikowała 43 potencjalne ofiary handlu ludźmi. Do pracy przymusowej zostało zmuszonych 38 osób (16 ob. Ukrainy, 10 ob. Mołdawii, 5 ob. Jemenu, 5 ob. Filipin, 1 ob. Białorusi oraz 1 ob. Rosji). Do zawarcia fikcyjnych małżeństw zmuszono 5 kobiet, obywaterek Polski.

Wykres 4. Obywatelstwo potencjalnych ofiar handlu ludźmi zidentyfikowanych przez Straż Graniczną w 2020 r.

Opracowano na podstawie danych Komendy Głównej Straży Granicznej

W roku 2020 wszczęto 8 nowych śledztw: 5 z obszaru wycisku do pracy przymusowej; 2 z obszaru wycisku do prostytucji i 1 z innych form wycisku, poniżającego godność człowieka. W toku prowadzonych w roku 2020 śledztw przedstawiono zarzut handlu ludźmi 1 podejrzanemu - ob. Polski.

W oparciu o dane statystyczne dot. liczby ujawnionych ofiar, jak i wszczynanych postępowań przygotowawczych stwierdzić należy, że w dalszym ciągu dominującą formą wycisku jest praca przymusowa. Stwierdzić należy, że prowadzenie spraw o handel ludźmi jest procesem złożonym i długotrwałym. Konieczność wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności danego procederu handlu ludźmi, zgromadzenia materiału dowodowego i utrwalenia go dla sądu wymaga szeregu czynności procesowych, którym także towarzyszą czynności niejawne, operacyjno-rozpoznawcze.

Przykładowe postępowanie/śledztwo:

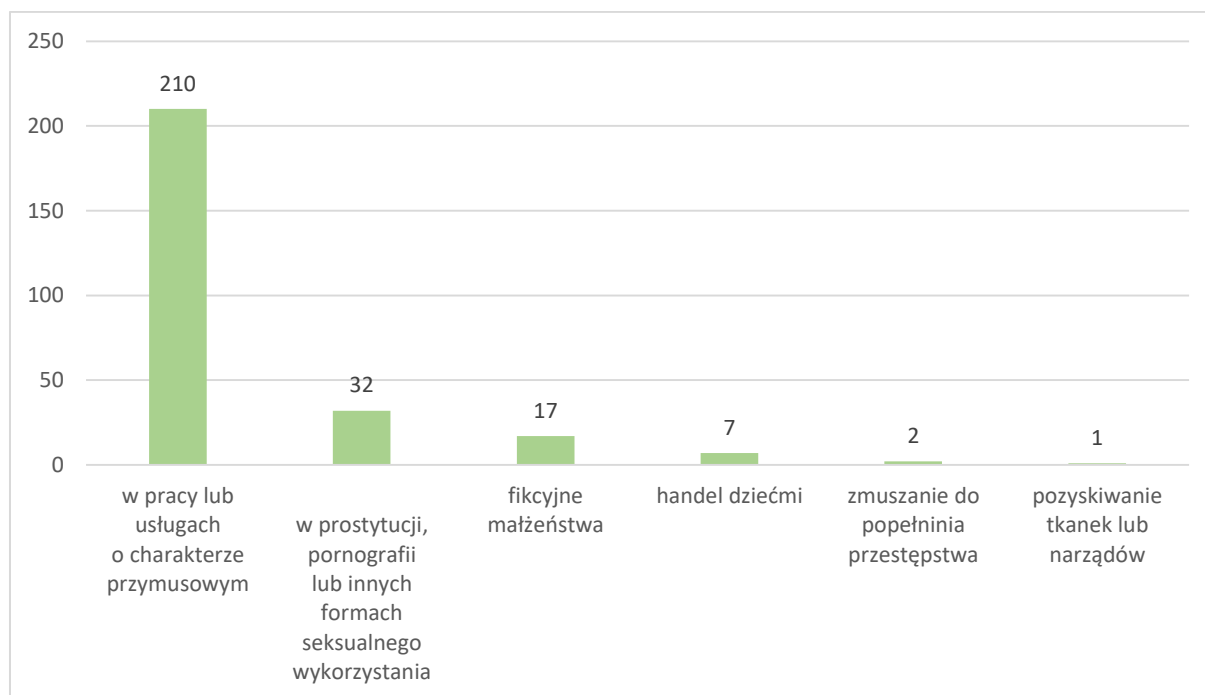
„W roku 2020, najwięcej ofiar z obszaru wyzysku w pracy przymusowej- 16 ob. Ukrainy oraz 1 ob. Białorusi, Straż Graniczna zidentyfikowała do sprawy prowadzonej od roku 2018 przez Morski Oddział SG, a zakończonej z końcem roku 2020. W tej właśnie sprawie, w dniu 29 grudnia 2020 r. skierowano do sądu okręgowego akt oskarżenia, którym objęto 3 ob. RP (1 mężczyzna i 2 kobiety). Przedmiotowe postępowanie dotyczyło handlu ludźmi, który miał miejsce w okresie od dnia 1 lutego 2017r. do dnia 23 kwietnia 2018r. na terenie ustalonych miejscowości w Polsce i Szwecji. Obszarem wyzysku była praca przymusowa w sektorze budowlanym. Główny sprawca, swoją legalną działalność gospodarczą wykorzystywał do werbowania pracowników do pracy na terenie Polski i Szwecji. Współpracował z wieloma firmami, do których kierował zwerbowanych do pracy w branży budowlanej. Ogłoszenia zamieszczane były na polskich i ukraińskich portalach internetowych. Zarówno w Polsce, jak i w Szwecji wykorzystywane osoby nie miały zapewnionych godnych warunków zamieszkania. Praca odbywała się nielegalnie. Dodatkowo wynagrodzenie było wypłacane tylko częściowo bądź nie wypłacano go wcale. Kwoty nie wystarczały na zaspokojenie potrzeb życiowych. Pieniądze potrącano za mieszkanie, rzekome ubezpieczenie czy odzież roboczą. Wobec pracowników stosowane były groźby irracjonalnych kar finansowych, w celu zmuszenia ich do wykonywania poleceń. Grożono im również wydalaniem z kraju, a w razie ucieczki, odnalezieniem ich samych, czy też ich rodzin. Wykorzystywano krytyczne położenie tych osób, ponieważ zaoferowana praca była jedynym źródłem utrzymania ich rodzin, żyjących na skraju ubóstwa...”

Źródło: Komenda Główna Straży Granicznej

Prokuratura

Zgodnie z danymi przekazanymi przez Prokuraturę Krajową w 2020 r. najczęstszymi formami wykorzystania osób była praca przymusowa lub usługi o charakterze przymusowym, a także prostytutka i inne formy wykorzystania seksualnego. Odnotowano również przypadki zawierania fikcyjnych małżeństw, handlu dziećmi oraz pozyskiwania tkanek lub narządów. Liczba osób pokrzywdzonych przestępstwem handlu ludźmi w 2020 r. wyniosła 269 osób, w tym 8 małoletnich.

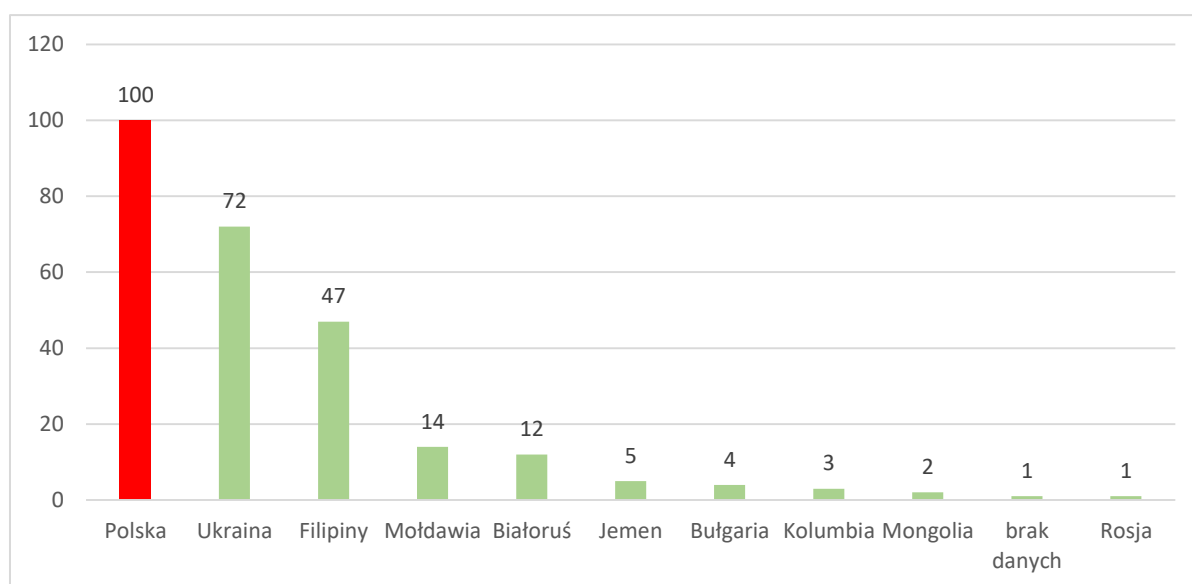
Wykres 5. Charakter wykorzystania pokrzywdzonych w 2020 r.

Opracowano na podstawie danych Prokuratury Krajowej.

Dane przekazane przez Prokuraturę Krajową w 2020 r. wyszczególniają obywatelstwo pokrzywdzonych osób dorosłych, możemy je zobrazować na poniższym wykresie. Najwięcej osób pokrzywdzonych stanowili obywatele Polski (100 osób) oraz Ukrainy (72 osoby). Najmniej pokrzywdzonych odnotowano wśród obywateli Rosji (1 osoba), odnotowano również 1 osobę, której obywatelstwa nie ustalono.

Wykres 6. Kraj pochodzenia osób dorosłych pokrzywdzonych w 2020 r.

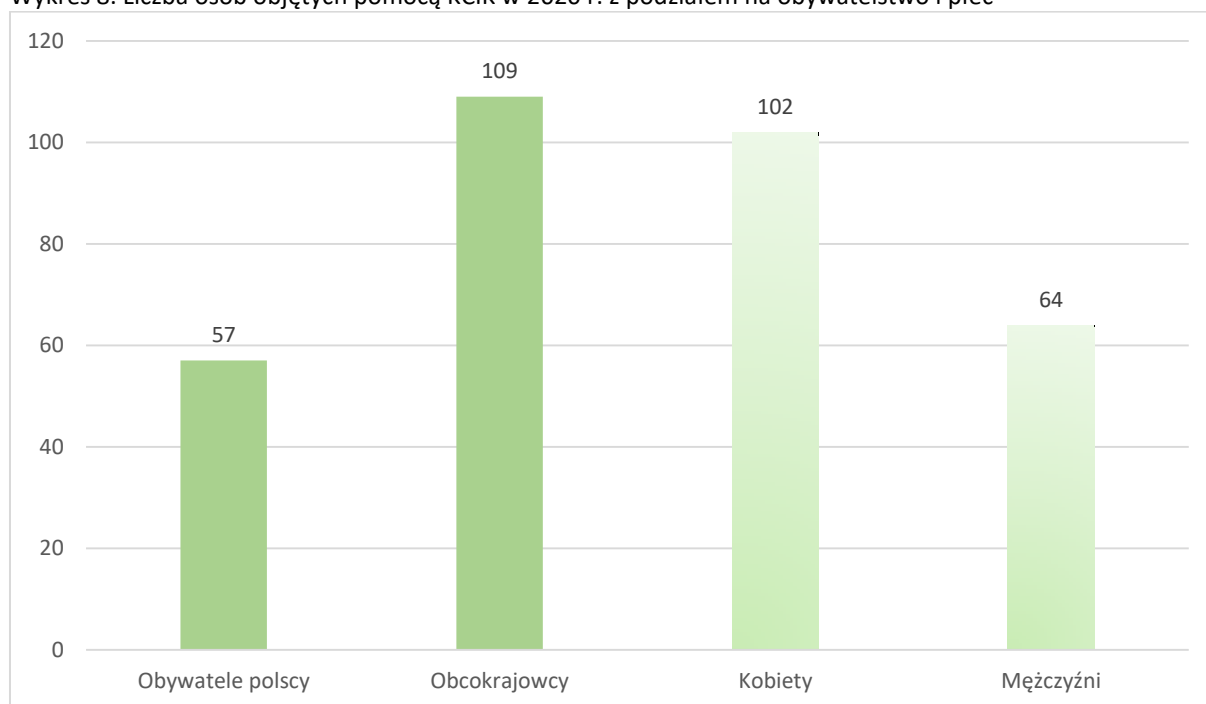

Opracowano na podstawie danych Prokuratury Krajowej.

[Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla ofiar handlu ludźmi](#)

Według danych KCIK dla ofiar handlu ludźmi, w 2020 r., ze wsparcia skorzystało 166 osób (57 obywateli Polski oraz 109 obcokrajowców), w tym 16 małoletnich. Większość osób objętych wsparciem stanowiły kobiety.

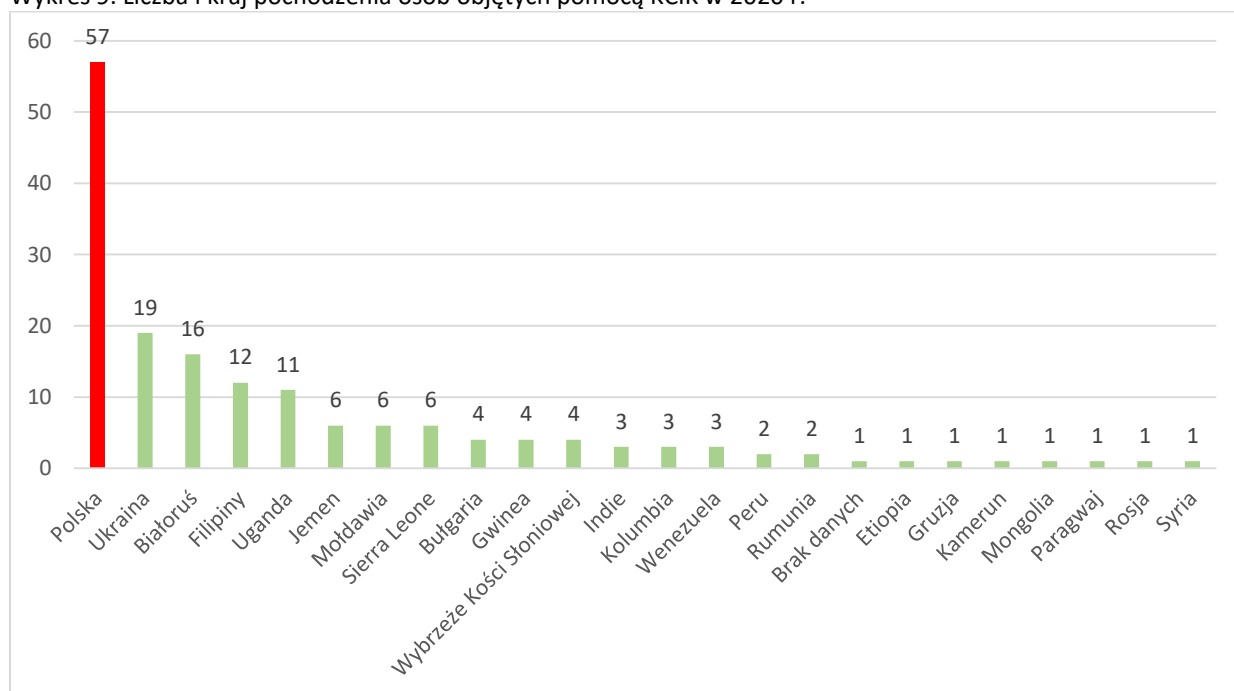
Wykres 8. Liczba osób objętych pomocą KCIK w 2020 r. z podziałem na obywatelstwo i płeć

Opracowano na podstawie danych KCIK.

Poniższy wykres przedstawia liczbę oraz pochodzenie ofiar handlu ludźmi w 2020 r. Najliczniej reprezentowaną grupę osób korzystających ze wsparcia KCIK stanowili obywatele Polski (57 osób) oraz Ukrainy (19 osób). Sporą grupę beneficjentów stanowili również obywatele Białorusi (16 osoby) oraz Filipin (12 osób) i Ugandy (11 osób).

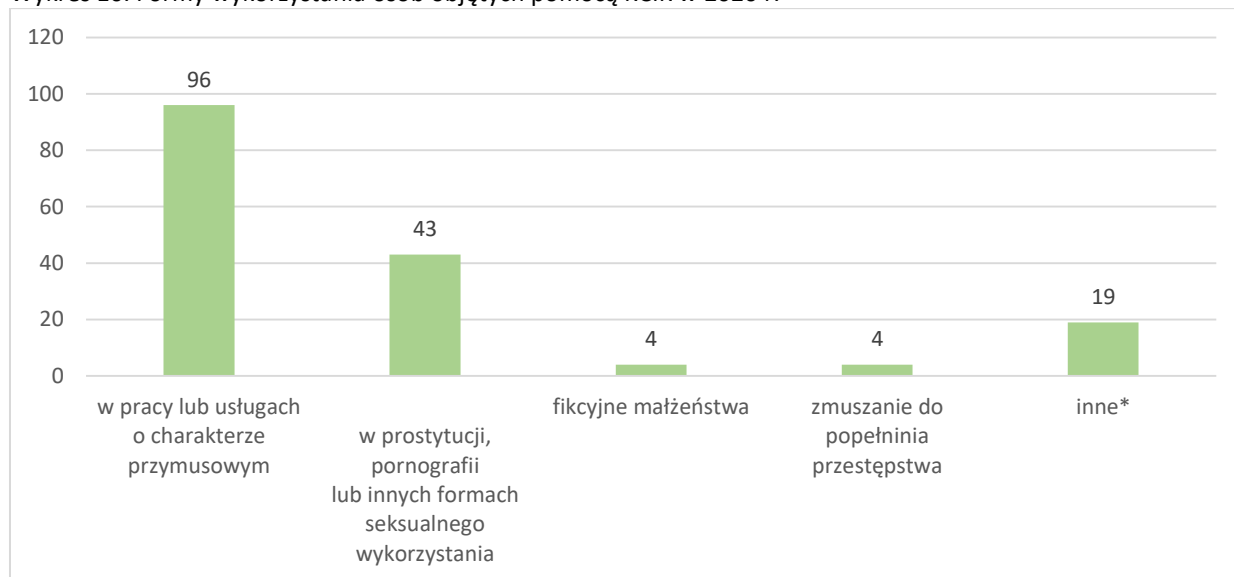
Wykres 9. Liczba i kraj pochodzenia osób objętych pomocą KCIK w 2020 r.

Opracowano na podstawie danych KCIK.

Poniższy wykres obrazuje formy wykorzystania osób objętych pomocą KCIK w 2020 r. Dominującą formą wykorzystania, było wykorzystanie w pracy przymusowej oraz eksploatacja seksualna. W znacznie mniejszej skali osoby były wykorzystywane do niewolnictwa domowego, przemocy czy też zmuszane do małżeństwa lub popełniania przestępstw.

Wykres 10. Formy wykorzystania osób objętych pomocą KCIK w 2020 r.

Opracowano na podstawie danych KCIK.

*Inne (zawiera przypadki stwierdzenia więcej niż jednej formy wykorzystania; w tym przemoc, oszustwo, niewolnictwo, wciągnięcie w długi, brak informacji nt. formy wykorzystania itp.).

Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej

Według stanu na dzień 20 stycznia 2021 r. w miesiącach I-VI 2020 r. na podstawie art. 5a ustawy o pomocy społecznej udzielono wsparcia 13 cudzoziemskim ofiarom handlu ludźmi

w tym:

- 13 cudzoziemców otrzymało zasiłek celowy (w formie pieniężnej),
- 3 cudzoziemców otrzymało pomoc w formie świadczenia rzeczowego (schronienie, posiłek, niezbędne ubranie).

Z powodu potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi pomocą społeczną objęto 340 rodzin na podstawie art. 7 ust. 7a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

W związku metodologią gromadzenia danych w raporcie za 2019 r. nie przedstawiono pełnych danych dot. wspomnianego roku. Zaktualizowane informacje pozwalają stwierdzić, że:

1. w całym roku 2019 r. udzielono wsparcia 32 cudzoziemskim ofiarom handlu ludźmi na podstawie art. 5a ustawy o pomocy społecznej w tym:

- 24 osoby otrzymało zasiłek celowy (w formie pieniężnej),
- 9 cudzoziemców otrzymało pomoc w formie świadczenia rzeczowego (schronienie, posiłek, niezbędne ubranie).

2. Objęto pomocą społeczną 326 rodzin z powodu potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi na podstawie art. 7 ust. 7a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

6. Działania zrealizowane w 2020 roku.

W 2020 Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, we współpracy z innymi ministerstwami, instytucjami oraz podmiotami pozarządowymi zrealizowało szereg działań skierowanych zarówno do ogółu społeczeństwa, jak i do określonych grup społecznych i zawodowych szczególnie narażonych na zjawisko handlu ludźmi m.in. młodzież i osoby bezrobotne oraz obcokrajowcy poszukujący w Polsce pracy. W związku z wystąpieniem pandemii wirusa SARS-CoV-2 większość działań takich jak konferencje, szkolenia czy warsztaty odbywały się w formule on-line.

Wybrane ważne projekty

Akcja informacyjna „Handel ludźmi to przestępstwo!”

Sytuacja gospodarcza związana z pandemią wirusa SARS-CoV-2 może zostać wykorzystana do zatrudnienia osób na nieuczciwych warunkach lub wykorzystywaniu ich do pracy przymusowej. Dlatego MSWiA rozpoczęło akcję informacyjną „Handel ludźmi to przestępstwo”. W ramach pierwszego etapu przygotowano billboardy informujące o tym, gdzie ofiary handlu ludźmi mogą szukać pomocy.

MSWiA chciało dotrzeć przede wszystkim do obywateli Wietnamu i Ukrainy – osoby pochodzące z tych krajów stanowiły do tej pory najliczniejszą grupę ofiar. W związku z tym dwa billboardy informujące o tym, gdzie szukać pomocy stanęły na trasie do Wólki Kosowskiej, a kolejny w okolicy ulicy Bakalarskiej. Na billboardach znajdowała się informacja w językach: polskim, wietnamskim i ukraińskim. Informacje były eksponowane w tych miejscach przez dwa tygodnie (od 1 do 15 grudnia 2020 r.). Na billboardach promowano numer całodobowego telefonu zaufania dla ofiar i świadków handlu ludźmi +48 22 628 01 20.

Kolejnym etapem było opracowanie ulotek informacyjnych w czterech wersjach językowych m.in. w ukraińskiej i wietnamskiej oraz plakatów. Kolportaż materiałów został zrealizowany na początku 2021 r.

Kampania edukacyjna pn. "Nie stań się ofiarą handlu ludźmi".

W 2020 r. realizowano wspólną kampanię edukacyjną pn. "Nie stań się ofiarą handlu ludźmi". Kampania została przygotowana przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ambasadę Brytyjską w Warszawie wraz z partnerami: Policją, Strażą Graniczną i organizacjami pozarządowymi. Miała na celu informowanie o ryzyku stania się ofiarą współczesnego niewolnictwa (handlu ludźmi).

Kampania organizowana była przy wsparciu największych serwisów z ogłoszeniami o pracy w Polsce i koncentrowała się na kwestii pracy przymusowej.

Szukasz pracy za granicą?
Interesują Cię oferty pracy za wysoką stawkę przy minimum kwalifikacji?

**NIE STAŃ SIĘ
OFIARĄ HANDLU LUDŹMI**

Każdego roku wielu polskich obywateli staje się ofiarami pracy przymusowej, która jest formą handlu ludźmi. Dzieje się to zarówno w Polsce jak i za granicą.

Sprawdź jak bezpiecznie szukać pracy za granicą oraz jak przygotować się do wyjazdu:
<http://www.kcik.pl/profilaktyka.html>
<http://safe-strada.org.pl/>

Jeśli masz wątpliwości, sprawdź, czy Twoja oferta pracy jest bezpieczna i uzyskaj pakiet informacji o kraju, do którego podróżujesz:
<https://www.armia-zbawienia.pl/przeciw-niewolnictwu.html>

Jeśli Ty bądź osoba, którą znasz potrzebuje pomocy, wszystkie informacje znajdziesz na tej stronie:
<http://www.handelludzi.eu/nl/o-handlu-ludzmi/informacje-dla-ofiar>

Organizatorzy kampanii:

Warsztaty oraz podręcznik dla pracodawców dotyczące przeciwdziałania pracy przymusowej

W październiku 2020 r. opublikowano podręcznik dla pracodawców pt. „Praca przymusowa. Poradnik: jak ją rozpoznać i jej przeciwdziałać”. Podręcznik powstał w ramach prac Grupy roboczej ds. relacji z osobami świadczącymi pracę działającej w strukturach Zespołu do spraw Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw przy Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej. Informacje o podręczniku zostały upowszechnione m.in. wśród organizacji wchodzących w skład Zespołu ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw (Business Centre Club, Federacja Przedsiębiorców Polskich, Pracodawcy RP, PKPP Lewiatan, Związek Rzemiosła Polskiego) oraz organizacji członkowskich Rady Dialogu Społecznego na poziomie krajowym i regionalnym, które zostały zachęczone do jego wykorzystania i dalszej promocji.

WARSZTAT
28 PAŹDZIERNIKA 2020
GODZ. 10:30 - 14:00

**IDENTYFIKACJA
I ZAPOBIEGANIE
PRACY PRZYMUSOWEJ
NARZĘDZIA DLA FIRM**

Wydarzenie bezpłatne. Szczegółowe informacje i rejestracja na stronie: <https://tinyurl.com/y27u39e7>
Wydarzenie będzie transmitowane na kanale YouTube Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej

Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Grupa Robocza ds. Relacji z Osobami Świadczącymi Pracę działająca w ramach Zespołu ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw

Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu

Promocji poradnika w środowisku przedsiębiorstw służył 3,5 godzinny warsztat online zorganizowany 28 października 2020 r. przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej we współpracy z Polskim Instytutem Praw Człowieka i Biznesu oraz członkami grupy roboczej. Swoim doświadczeniem i wskazówkami podzielili się eksperci, praktycy z firm oraz przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za monitorowanie i ściganie pracy przymusowej. Zaprezentowali poszczególne narzędzia zawarte w poradniku oraz udzielili szereg praktycznych wskazówek, jak wdrożyć je w sposób najbardziej efektywny.

Publikacja „Praca przymusowa. Poradnik: jak ją rozpoznać i jej przeciwdziałać” oraz link do nagrania z warsztatu dostępne są na stronie: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/grupa-robocza-ds-relacji-z-osobami-swadczacymi-prace>.

Działania podejmowane w regionach

Podkarpacki Urząd Wojewódzki

- Przeprowadzono dystrybucję materiałów m.in.: plakatów: *Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi (Tylko 1 na 100 osób dotkniętych handlem ludźmi poszukuje pomocy!)*, i in.;
- Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie był partnerem merytorycznym zorganizowanych przez Biuro Karier Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie kolejnej edycji Podkarpackich Targów Pracy w Hali Podpromie w Rzeszowie. Na stoisku wystawowym osoby odwiedzające targi mogły bezpośrednio porozmawiać z doradcami zawodowymi i doradcą EURES, którzy pomagali przygotować dokumenty aplikacyjne i Europass. Udzielane były również informacje na temat aktualnych ofert pracy za granicą, a także wyjaśniano w jaki sposób oraz gdzie szukać pracy zarówno w Polsce, jak i w krajach Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Na stoisku dystrybuowane były materiały informacyjne, w tym wydawnictwo Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „Bezpieczne wyjazdy do pracy”. Z informacji otrzymanych od organizatora targów wynika, że targi odwiedziło około 2 tysięcy osób, zainteresowanych podejmowaniem dalszej nauki oraz pracy.

- Przeprowadzono grupową poradę zawodową zatytułowaną „Do pracy – za granicę”. W zakresie tematycznym porad ujęta została tematyka handlu ludźmi i zagrożeń podczas wyjazdów za granicę. Rozdano broszury i ulotki, wyświetlono filmy edukacyjne o zagrożeniach i sytuacjach, z którymi można spotkać się poszukując pracy za granicą.

Łódzki Urząd Wojewódzki

W celu przybliżenia 45 pracownikom Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi tematyki handlu ludźmi, zaproponowano udział w spektaklu pt. „Róża jerychońska” Diany Meheik. Sztuka miała charakter edukacyjny dla pracowników Urzędu.

Zorganizowano ekspozycję wystawy mobilnej pt. Oblicza handlu ludźmi:

- w siedzibie Oddziału Straży Granicznej, na Lotnisku „Lublinek”,
- w Komendzie Wojewódzkiej Policji,
- w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rawie Mazowieckiej,
- w Stowarzyszeniu Promocji Zdrowia i Psychoterapii w Łodzi,
- w Klubie „Wytwórnia” w Łodzi.

Następnie wystawę przekazano do siedziby Fundacji Light House.

Świętokrzyski Urząd Wojewódzki

- Przedstawiciele Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi wzięli udział w pracach nad projektem Funduszu Azylu Migracji i Integracji – projekt ukierunkowany na integrację cudzoziemców przebywających na terenie woj. świętokrzyskiego, realizowany w 2019 i 2020 r.;
- Zorganizowano ekspozycję wystawy mobilnej pt. Oblicza handlu ludźmi, którą przekazano do powiatu jędrzejowskiego, wykorzystana została m.in. na potrzeby organizacji kampanii powiatowej przeciwko handlowi ludźmi.
- Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach przeprowadził spotkania skierowane do osób bezrobotnych i poszukujących pracy, które poświęcone były poszukiwaniu pracy za granicą, bezpiecznym wyjazdom do pracy, w tym zagrożeń związanych ze zjawiskiem handlu ludźmi oraz warunkom życia i pracy w krajach UE/EFTA. Ponadto zorganizowano dyżur EURES dla studentów na Politechnice Świętokrzyskiej oraz dla zarejestrowanych osób w Powiatowym Urzędzie Pracy w Opatowie. Osoby zainteresowane mogły skorzystać z indywidualnych konsultacji z asystentem EURES oraz dowiedzieć się jak przygotować się do wyjazdu do pracy za granicą i na jakie niebezpieczeństwa zwrócić uwagę. Łącznie w 2020 r. przeprowadzono na terenie województwa świętokrzyskiego 6 spotkań grupowych, w których wzięły udział 82 osoby. W II połowie 2020 r. w mediach społecznościowych i na stronie internetowej Urzędu publikowano artykuły, w których poruszano tematykę bezpiecznych wyjazdów do pracy oraz możliwych zagrożeń takich jak handel ludźmi.

Małopolski Urząd Wojewódzki

W 2020 roku kontynuowano działalność poradniczo-informacyjną dla cudzoziemców w ramach współpracy z działającą w Krakowie Fundacją Zustricz. Współpracę zainicjowano dwa lata wcześniej w ramach kampanii informacyjnej „Pracuję legalnie”. Obserwując rosnące zainteresowanie cudzoziemców udzielanymi poradami pracowników Inspekcji Pracy, Urząd zdecydował o kontynuowaniu współpracy w 2020 roku. Współpraca objęła m.in.:

- konsultacje prawne dla cudzoziemców w ramach kampanii „Pracuję legalnie; w co drugi czwartek miesiąca (również on-line),
- dystrybucję materiałów wydawniczych PIP,
- w 2020 roku zorganizowano 15 spotkań poradniczych dla cudzoziemców.

Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki

- Elbląskie Stowarzyszenie Organizatorów Pomocy Społecznej w Elblągu przeprowadziło prelekcje związane z przeciwdziałaniem handlowi ludźmi wśród uczestników 2 Środowiskowych Domów Samopomocy (w Jegłowniku i Kwietniewie).
- Zorganizowano ekspozycję wystawy mobilnej pt. Oblicza handlu ludźmi w Wyższej Szkole Pedagogicznej im. Janusza Korczaka w Warszawie Wydział Nauk Humanistycznych, oddział – Olsztyn oraz w Sądzie Rejonowym w Olsztynie.

Podlaski Urząd Wojewódzki

- Zorganizowano ekspozycję wystawy mobilnej pt. Oblicza handlu ludźmi w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Suwałkach oraz na Wydziale Nauk o Edukacji Uniwersytetu w Białymstoku
- Pracownicy Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku przeprowadzili 3 spotkania informacyjne skierowane do młodzieży Zespołu Szkół Handlowo-Ekonomicznych Białymstoku, w których uczestniczyło łącznie 49 osób;

Lubelski Urząd Wojewódzki

- Centrum Interwencji Kryzysowej w Lublinie przedstawiło problematykę handlu ludźmi podczas staży, praktyk studenckich oraz wolontariatu organizowanych w CIK w Lublinie, z wykorzystaniem materiałów informacyjno-edukacyjnych (ulotki, filmy, rozmowy). Opracowano informator kryzysowy dla cudzoziemców zawierający dane instytucji, zakresu ich zadań i świadczonej pomocy dla cudzoziemców na terenie miasta Lublin. Przekazano go do Centrum Współpracy Międzynarodowej Urzędu Miasta Lublin w celu przetłumaczenia informatora na kilka języków obcych i wydania.
- Zorganizowano ekspozycję wystawy mobilnej pt. Oblicza handlu ludźmi.

Wielkopolski Urząd Wojewódzki

- Nagrano i wyemitowano audycję na antenie Radia Centrum 106,4FM, podczas której policjanci KMP w Kaliszu przekazywali porady oraz podstawowe zasady bezpieczeństwa jakie należy zachować planując wyjazd zarobkowy czy też turystyczny za granicę;
- Policjanci KPP w Kole zorganizowali w Miejskim Domu Kultury w Kole, z udziałem lokalnej społeczności, prelekcje z projekcją filmu „Masz na imię Justine”;
- Policjanci KPP w Chodzieży, na terenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku przeprowadzili wykład na temat handlu ludźmi;
- Szkolenie w pracowni Ekonomii Społecznej pn. „ładne Rzeczy” dotyczące procedur na rzecz wsparcia cudzoziemców, ochrony praw człowieka i zapobiegania przestępstwom;
- Zorganizowano ekspozycję wystawy mobilnej pt. Oblicza handlu ludźmi.

Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki

Zorganizowano ekspozycję wystawy mobilnej pt. Oblicza handlu ludźmi, która przez cały 2020 rok ekspozycyjna była na terenie Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy.

Mazowiecki Urząd Wojewódzki

Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej do grudnia 2020 r. udostępniało fotograficzną wystawę poświęconą handlowi ludźmi oraz metodom jego zwalczania. Wystawa była udostępniona w siedzibie Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej w Warszawie.

Śląski Urząd Wojewódzki

- Zorganizowano spotkania z przedstawicielami powiatowych urzędów pracy województwa śląskiego w ramach kampanii przeciwdziałania zjawisku handlu ludźmi prowadzonej przez Zespół ds. przeciwdziałania handlowi ludźmi (Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach);
- Zorganizowano wystawę mobilną w jednostkach terenowych garnizonu śląskiego policji oraz w Międzynarodowym Porcie Lotniczym „Katowice” Pyrzowice;
- Podczas XXII Targów Pracy i Przedsiębiorczości w Gliwicach wystawiono stoisko eksperckie, na którym udostępniano materiały informacyjne i edukacyjne związane z handlem ludźmi i pracą przymusową (Okręgowy Inspektorat Pracy w Katowicach).

Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki

- W 2020 r. odnotowano łącznie 553 kontaktów indywidualnych z osobami bezrobotnymi poszukującymi pracy, w tym z klientami w ramach targów pracy. Spotkania polegały w szczególności na promowaniu zasad bezpieczeństwa przy podejmowaniu pracy za granicą, tym samym przyczyniając się do przeciwdziałania handlowi ludźmi;
- Mobilna wystawa pt. „Oblicza handlu ludźmi” wypożyczona została do prezentacji Portowi Lotniczemu Szczecin-Goleniów.

Pomorski Urząd Wojewódzki

Przeprowadzono 3 godzinny blok zajęć edukacyjnych (on-line) pt. „Handel ludźmi jako współczesna forma niewolnictwa.” Adresatami szkolenia byli uczniowie klas VII Szkoły Podstawowej nr 10 w Rumi.

Opolski Urząd Wojewódzki

- Okręgowy Inspektorat Pracy w Opolu w ramach upowszechnienia wiedzy na temat zjawiska handlu ludźmi wśród młodzieży szkolnej i studentów zorganizował w styczniu 2020 r. spotkanie informacyjne dla 65 uczniów ostatnich klas Zespołu Szkół w Wołczynie poświęcone tematyce: „Poznaj swoje prawa”. W ramach szkolenia przekazano m.in. informacje o zagrożeniach w podejmowaniu pracy za granicą oraz związanych z handlem ludźmi.
- Udzielono informacji grupowej on-line dla 85 uczniów klas maturalnych VIII LO w Opolu w ramach Tygodnia Przedsiębiorczości. Tematyka spotkania dotyczyła m.in. sposobów poszukiwania legalnego zatrudnienia w kraju i za granicą, niebezpieczeństw, jakie mogą spotkać młodego człowieka na rynku pracy i zagadnień związanych z handlem ludźmi.

Lubuski Urząd Wojewódzki

Odbyła się kolejna edycja regionalna konkursu Państwowej Inspekcji Pracy „Poznaj swoje prawa w pracy”. Konkurs zorganizowano w ramach programu edukacyjnego „Kultura bezpieczeństwa”. Celem działania jest podniesienie poziomu wiedzy nt. prawnej ochrony pracy, bezpiecznych i higienicznych warunków pracy wśród uczniów szkół ponadpodstawowych i studentów. Program służy kształtowaniu świadomości zagrożeń występujących w środowisku pracy oraz popularyzacji zagadnień związanych z przestrzeganiem prawa pracy, problematyki zawierania umów cywilnoprawnych oraz umów terminowych, legalności zatrudnienia. W 2020 roku w programie

uczestniczyło 18 lubuskich szkół ponadpodstawowych. Podczas finału konkursu uczniowie i nauczyciele wysłuchali prelekcji specjalisty nt. podstaw świadczenia pracy.

7. Podsumowanie

Analizując dane nadsyłane przez organizacje zajmujące się zwalczaniem zjawiska handlu ludźmi można zauważyć, że liczba przypadków handlu ludźmi do pracy przymusowej zdecydowanie wzrasta. Na etapie werbunku ofiary są wprowadzane w błąd co do warunków pracy i zakwaterowania. W trakcie wykonywania pracy nie otrzymują wynagrodzenia lub otrzymują wynagrodzenie niższe niż deklarowane, są przetrzymywane w miejscu zamieszkania, umieszczone w miejscach zakwaterowania, których standard często jest niski, mają ograniczoną swobodę poruszania się, ich rozmowy są kontrolowane, zabierane są telefony komórkowe i dokumenty tożsamości, a pokrzywdzeni zmuszani są pokrywania kosztów zakwaterowania, wyżywienia, transportu powodujących narastającą spiralę długu. W sprawach dotyczących pracy przymusowej istnieje problem szerokiej interpretacji zachowań sprawczych od naruszenia praw pracowniczych poprzez wyzysk do pracy lub usług o charakterze przymusowym po znamiona niewolnictwa. Proceder ten dotyczy zarówno obywateli Polski za granicą (szczególnie w Wielkiej Brytanii, Holandii i w Niemczech), a także Polaków na terenie RP oraz cudzoziemców przebywających w Polsce (głównie obywateli Ukrainy, Filipin, Wietnamu i Rumunii).

Pandemia wirusa SARS-CoV-2 może spowodować niekorzystne zmiany na rynku pracy. Obecna sytuacja może zostać wykorzystana w celu zatrudniania osób na nieuczciwych warunkach lub wykorzystania ich do pracy przymusowej. Dlatego też instytucje zajmujące się walką z handlem ludźmi muszą dostosowywać swoje działania do zmieniającej się dynamicznie sytuacji. Sprawna walka z procederem handlu ludźmi jest możliwa dzięki m.in. skoordynowanej realizacji KPD na lata 2020–2021.

8. ABC Pomocy

Dane teleadresowe instytucji i organów pozarządowych udzielających pomocy ofiarom handlu ludźmi

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla ofiar handlu ludźmi

W ramach zadania publicznego pn. „Prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi”, którego celem jest zabezpieczenie potrzeb ofiar handlu ludźmi – obywateli polskich, obywateli UE lub cudzoziemców oraz osób zagrożonych procederem, prowadzony jest całodobowy telefon zaufania oraz telefoniczne poradnictwo prewencyjne.

Tel. +48 22 628 01 20

Telefon zaufania działający całą dobę (24/7)

Komenda Główna Policji Wydział do walki z handlem ludźmi

Tel. (22) 60-148-33 (sekretariat)

E-mail: handelludzmibsk@policja.gov.pl lub dzwoniąc pod numer: 664 974 934.

Funkcjonariusze Policji obsługują infolinię od 6.00 do 22.00. W godzinach nocnych zgłoszenia i wszelkie informacje można nagrać na sekretarkę, a funkcjonariusze kontaktować się będą z osobami zainteresowanymi przekazaniem informacji.

W sytuacjach zagrożenia życia bądź zdrowia należy dzwonić pod numer alarmowy 112 lub 997.

Krajowe Biuro Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM) w Polsce

Polska jest członkiem IOM od roku 1992. Krajowe Biuro IOM w Warszawie działa od 2002 roku i prowadzi projekty w zakresie przede wszystkim pomocy migrantom, wspierania uregulowanej migracji i integracji imigrantów, zwalczania handlu ludźmi, przeciwdziałania nieuregulowanej migracji oraz zwiększania świadomości na temat zjawisk migracyjnych.

Infolinia Migrant Info: 22 490 20 44 - czynna od poniedziałku do piątku w godzinach od 9.00 do 17.00

Cudzoziemcy zainteresowani uzyskaniem pomocy w dobrowolnym powrocie proszeni są o kontakt telefoniczny z pracownikami IOM:

22 628 24 13

22 623 81 76

lub mailowy: iomwarsawavr@iom.int

<https://poland.iom.int/kontakt>

Organizacje pozarządowe

[La Strada – Fundacja Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu](#)

Telefon zaufania: +48 22 628 99 99* (pomoc, porady)

- od poniedziałku do czwartku w godzinach 9 – 18
- w piątki w godzinach 9 – 14

*we środy w godzinach 14 – 18 dyżur w języku rosyjskim

Telefon dla klientów wietnamskojęzycznych: +48 22 621 56 18

Biurowo fundacji: +48 22 622 19 85 (telefon administracyjno-biurowy)

E-mail: strada@strada.org.pl

<https://www.strada.org.pl/>

Stowarzyszenie PoMOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej

Tel. interwencyjny: **511 801 161**

Informacja o możliwościach pomocy - pomoc@Po-MOC.pl

Biuro Stowarzyszenia: tel. **+48 32 255 38 69**

E-mail: biuro@Po-MOC.pl

<https://www.po-moc.pl/pl>

Fundacja Light House

E-mail: biuro@fundacjalighthouse.pl

Tel. interwencyjny: **881 22 33 33**

Armia Zbawienia

E-mail: armia.zbawienia@armia-zbawienia.pl

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć

E-mail: biuro@pomocprawna.org, porady@pomocprawna.org

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę

E-mail: <https://fdds.pl/szukasz-pomocy/>

tel. 116 111 Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży (czynny 24 h)

tel. 800 100 100 – Telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawie bezpieczeństwa dziecka

Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych

Numery linii wsparcia

+48 22 654 70 70 - z telefonów stacjonarnych w Polsce

+48 22 654 70 70 – dla połączeń z zagranicy

+48 22 654 70 70 – dla połączeń z telefonu komórkowego

Caritas Polska

<https://caritas.pl/szukam-pomocy/>

Warszawa 2021

Materiał opracowano w Wydziale do Spraw Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi i Prześpiństwom z Nienawiści w Departamencie Analiz i Polityki Migracyjnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji